

معاونت پژوهش

به نام خدا

نشر اخلاق پژوهش

بایاری از خداوند بجهان و اعتماد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، مادی و انشویان و اعضایی، هیئت علمی و واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تعظی کن کنیم:

- ۱- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلاینند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تعهد به رواج و دانش و ارائه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بهکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمانها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بهکاران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه الهیات
پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش: علوم قرآن و حدیث

عنوان:

**بررسی اوصاف خاصه حضرت حجت (عج) در زیارات و ادعیه
(دعای ندبه، دعای عهد، زیارت آل یاسین، زیارت حضرت صاحب الأمر)**

استاد راهنما:

دکتر سید محمد رضوی

استاد مشاور:

دکتر سیده فاطمه هاشمی

پژوهشگر:

جمیله طالبی

تابستان ۱۳۹۱

تقدیم به:

پیشگاه مقدس امام زمان ارواحنا له الفداء.

ای کاش می دانستم چشمان پاک کدامین خاک، حضور سبز تو را به تماشا نشسته
است و بر نرمی قدم هایت بوسه می زند؟

مولای من!

ای کاش می دانستم کدامین سرزمین غریب، با وجود نازنین تو آشنایی دارد و آغوش
خویش را برای مهربانی هایت گشوده است؟

یا بن الحسن!

سخت است برای من که سایه تمام مردم از میان کوچه نگاهم بگذرد، اما پنجره
چشمانم به روی خورشید زیبای تو بسته باشد و باغ دلم از بهار صدایت بی نصیب
بماند.

یا صاحب الزمان!

آیا می شود که در حرم امن تو اجازه ورود بیابیم و پروانه وار گرد کعبه وجود
مقدسست طواف کنیم؟

تشکر و قدردانی:

با تشکر و قدردانی از استاد راهنما جناب آقای دکتر سید محمد

رضوی و استاد مشاور سرکار خانم دکتر سیده فاطمه هاشمی و

پدر و مادر بزرگوارم.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب جمیله طالبی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۷۰۸۴۹۰۹۲۰۰ در رشته علوم قرآن و حدیث که در تاریخ ۹۱/۶/۱۹ از پایان نامه خود تحت عنوان بررسی اوصاف خاصه حضرت حجت (عج) در زیارات و ادعیه (دعای ندبه، دعای عهد، زیارت آل یاسین، زیارت حضرت صاحب الامر) با کسب نمره ۱۷/۵ و درجه بسیارخوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در موارد که دستاوردهای علمی و پژوهشیدیدگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه و موسسا آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی :

تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ: ۹۱/۶/۱۹

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم جمیله طالبی از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۷/۵ بحروف
هفده و نیم و با درجه بسیار خوب مورد تصویب قرار گرفت .

امضاء استاد راهنما

آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی
دانشکده ادبیات و علوم انسانی

XX

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۴۰۵۸۹۲۰۱۲
عنوان پایان نامه: بررسی اوصاف خاصه حضرت حجت (عج) در زیارات و ادعیه (دعای ندبه، دعای عهد، زیارت آل یاسین، زیارت حضرت صاحب الامر)		
نام و نام خانوادگی دانشجو: جمیله طالبی	تاریخ شروع پایان نامه: ۹۰/۴/۱۳	تاریخ اتمام پایان نامه: ۹۱/۶/۱۹
شماره دانشجویی: ۸۷۰۸۴۹۰۹۲۰۰		
رشته تحصیلی: علوم قرآن و حدیث		
استاد / استادان راهنما: سید محمدرضوی استاد / استادان مشاور: سیده فاطمه هاشمی		
آدرس: تهران، بلوار معلم، شهرک ولیعصر (عج)، خیابان ۱۵ متری شهید رجایی، کوچه میلان هفتم، پلاک ۲۰، طبقه ۱ تلفن: ۰۹۱۹۶۸۶۱۰۱۸		
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>بررسی اوصاف خاص حضرت حجت (عجل) یکی از مباحث مهم ادیان، در عصر حاضر است؛ چرا که خلقت آدم ابو البشر در دایره هستی، هدفدار بوده و مستلزم هادیانی است تا طریق معرفت و وصال به معشوق را بیاموزند. که این امر در سایه پرتو افشانی اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام بالانحصار حضرت ولی عصر عجل الله فرجه به درجه کمال خود خواهد رسید. و در رساله حاضر سعی بر آن است تا به شناخت صفات خاص آن حضرت در قالب ادعیه و زیارات با تکیه بر دعای ندبه، دعای عهد، زیارت آل یاسین، زیارت حضرت صاحب الامر با استناد به آیات قرآن و روایات و احادیث ائمه علیهم السلام دست یافته و به اهمیت جایگاه آن حضرت نسبت به سایر ائمه علیهم السلام پی ببریم. و حاصل این تحقیقات نشانگر این است که بعضی از صفات خاص حضرت حجت بوده و بعضی مشترک بین حضرت حجت و سایر ائمه می باشد. و از آنجایی که به این صفات عام در این ادعیه اشاره گردیده است به گونه ای، اختصاص به آن حضرت دارد.</p> <p>کلیدواژه ها: اقامه عدالت، احیای دین، رجعت، عمران بلاد و تألیف قلوب.</p>		

مناسب است تاریخ و امضا:
مناسب نیست

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	چکیده
	پیشگفتار
	فصل اول: کلیات
۶	۱-۱ بیان مسأله تحقیق:.....
۷	۱-۲ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن:.....
۷	۱-۳ اهداف تحقیق:.....
۸	۱-۴ سؤالات تحقیق:.....
۸	۱-۵ فرضیه ها:.....
۹	۱-۶ چهارچوب نظری تحقیق:.....
۹	۱-۷ پیشینه تحقیق.....
۱۰	۱-۸ روش تحقیق:.....
۱۰	۱-۹ روش گردآوری اطلاعات:.....
۱۰	۱-۱۰ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات:.....
۱۰	۱-۱۱ متغیرها و واژه های کلیدی:.....
	فصل دوم: دعای ندبه
۱۲	۲-۱ دعای ندبه.....
۱۳	۲-۲ سند دعای ندبه.....
۱۴	۲-۳ القاب حضرت صاحب الزمان ۷ در دعای ندبه.....
۱۴	بَقِيَّةُ اللَّهِ.....
۱۸	قَاطِعِ دَابِرِ الظُّلْمَةِ.....
۲۰	المُرْتَجَى.....
۲۱	قَاصِمِ شَوْكَةِ الْمُعْتَدِينَ.....
۲۲	المُنْتَظَرُ.....
۲۴	المُدَّخِرُ.....
۲۵	المُتَّخِرُ.....

٢٥	.....المؤملُ
٢٦	.....مُحْيِي مَعَالِمِ الدِّينِ
٢٧	.....هَادِمُ أُبْنِيَّةِ الشُّرْكِ وَالنَّفَاقِ
٢٨	.....مُسْتَأْصِلُ أَهْلِ العِنَادِ
٣٠	.....مُبِيدُ أَهْلِ الفُسُوقِ وَالعِصْيَانِ وَالطُّغْيَانِ
٣١	.....مُبِيدُ العِنَاءِ وَالْمَرَدَّةِ
٣٢	.....حَاصِدُ فُرُوعِ العَمَى وَالشَّقَاقِ
٣٣	.....طَامِسُ أَثَارِ الزَّيْغِ وَالأَهْوَاءِ
٣٣	.....قَاطِعُ حَبَائِلِ الكِذْبِ وَالإِفْتِرَاءِ
٣٤	.....مُعِزُّ الأَوْلِيَاءِ، وَمَذِلُّ الأَعْدَاءِ
٣٦	.....جَامِعُ الكَلِمَةِ عَلَى التَّقْوَى
٣٨	.....صَاحِبُ يَوْمِ الفَتْحِ وَنَاشِرُ رَايَةِ الهُدَى
٣٩	.....الطَّالِبُ بِذُحُولِ الأنبياءِ
٣٩	.....الطَّالِبُ بِدَمِ المَقْتُولِ بِكَرْبَلَاءِ
٤٠	.....الْمَنْصُورُ عَلَى مَنْ اعْتَدَى عَلَيْهِ وَأَفْتَرَى
٤٢	.....المُضْطَرُّ
٤٢	.....صَدْرُ الخَلَائِقِ ذُو البِرِّ وَالتَّقْوَى
٤٣	.....مُقِيمُ الحَقِّ وَمُدْحِضُ البَاطِلِ
٤٣	.....مُذِلُّ الأَوْلِيَاءِ وَمُذِلُّ الأَعْدَاءِ
٤٤	.....بَابُ اللَّهِ الَّذِي مِنْهُ يُؤْتَى
٤٨	.....وَجْهُ اللَّهِ
٤٩	.....السَّبَبُ المُتَّصِلُ بَيْنَ الأَرْضِ وَالسَّمَاءِ
٥٠	.....ابنُ السَّادَةِ المُقَرَّبِينَ، ابنُ النُّجَبَاءِ الأَكْرَمِينَ
٥١	.....ابنُ الهُدَاةِ المُهْدِيِّينَ
٥١	.....ابنُ الخَيْرَةِ المُهْدِيِّينَ
٥٢	.....ابنُ العَطَارِفَةِ الأَنْجَبِينَ
٥٢	.....ابنُ الخَضَارِمَةِ المُتَّجِبِينَ
٥٣	.....ابنُ العَمَاقِمَةِ الأَكْرَمِينَ

۵۳	..... ابن اَبْدُورِ الْمُنِيرِ،
۵۴	..... ابن السُّرُجِ الْمُضِيئِ، ابن الشُّهْبِ الثَّقِيبِ، ابن الأَنْجَمِ الزَّاهِرِ
۵۵	..... ابن الأَعْلَامِ اللَّائِحِ
۵۶	..... يا ابن العُلُومِ الْكَامِلَةِ
۵۶	..... ابن السَّنَنِ الْمَشْهُورَةِ
۵۷	..... ابن الْمَعَالِمِ الْمَأْثُورَةِ
۵۸	..... ابن الدَّلَائِلِ الْمَشْهُودَةِ
	فصل سوم: دعای عهد
۶۰	..... ۱-۳ دعای عهد
۶۱	..... ۲-۳ سند دعای عهد
۶۱	..... ۳-۳ القاب مبارک حضرت امام زمان ۷ در دعای عهد
۶۱	..... الْمَهْدِيُّ
۶۴	..... الْقَائِمِ بِأَمْرِكَ
۶۶	..... الطَّلَعَةُ الرَّشِيدَةُ وَالْغُرَّةُ الْحَمِيدَةُ
۶۶	..... عامر البلاد و محیی العباد
۶۷	..... مفرع المظلومین
۶۸	..... ناصر من لا ناصر له إلا الله
۶۸	..... مجدد أحكام القرآن
۶۸	..... مشید أعلام الدین و سنن النبی
۶۹	..... صاحب الزمان
۷۰	..... الْهَادِي
	فصل چهارم: زیارت آل یاسین
۷۳	..... ۴-۱ زیارت آل یاسین
۷۴	..... ۴-۲ اعتبار سند زیارت آل یس
۷۵	..... ۴-۳ متن و ترجمه زیارت آل یاسین
۷۸	..... ۴-۴ القاب حضرت امام زمان ۷ در زیارت آل یاسین
۷۸	..... آل یس (آل یاسین)
۷۹	..... یس محمد و نحن آل یس

٨١	بقیة الله
٨٣	میثاق الله
٨٥	دلیل ارادته
٨٧	داعی الله
٨٩	الْعِلْمُ الْمَنْصُوبُ وَالْعِلْمُ الْمَصْتُوبُ
٩١	الرَّحْمَةُ الْوَاسِعَةُ
٩٤	وَعَدَ اللَّهُ
٩٧	حجّة الله
١٠٢	خليفة الله
١٠٤	باب الله
	فصل پنجم: زیارت صاحب الأمر
١٠٦	١-٥ زیارت صاحب الأمر
١٠٧	٢-٥ القاب مبارک حضرت ولی عصر در زیارت صاحب الأمر
١٠٧	وصی الاوصیاء
١٠٨	ناظر شجرة طوبی
١١٢	الحقُّ الثابت
١١٣	الشّافِعُ - الّوَلِيُّ
١١٣	ذُخْرَ اللَّهِ - مَعَزَ الْمُؤْمِنِينَ - الْمُنْتَقِمَ
١١٦	خليفة الله
١١٦	ابن الاعلام الباهرة
١١٧	ابن العترة الطاهرة
١١٧	معدن العلوم النبویة
١١٨	باب الله
١١٩	نور الله
١٢١	حجت الله
١٢٣	نتیجه گیری
١٢٥	منابع و مآخذ

چکیده

بررسی اوصاف خاص حضرت حجت علیه السلام یکی از مباحث مهم ادیان، در عصر حاضر است؛ چرا که خلقت آدم ابو البشر در دایره هستی، هدفدار بوده و مستلزم هادیانی است تا طریق معرفت و وصال به معشوق را بیاموزند. که این امر در سایه پرتو افشانی اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام بالاختصاص حضرت ولی عصر عجل الله فرجه به درجه کمال خود خواهد رسید. و در رساله حاضر سعی بر آن است تا به شناخت صفات خاص آن حضرت در قالب ادعیه و زیارات با تکیه بر دعای ندبه، دعای عهد، زیارت آل یاسین، زیارت حضرت صاحب الامر با استناد به آیات قرآن و روایات و احادیث ائمه علیهم السلام دست یافته و به اهمیت جایگاه آن حضرت نسبت به سایر ائمه علیهم السلام پی ببریم. و حاصل این تحقیقات نشانگر این است که بعضی از صفات خاص حضرت حجت بوده و بعضی مشترک بین حضرت حجت و سایر ائمه می باشد. و از آنجایی که به این صفات عام در این ادعیه اشاره گردیده است به گونه ای، اختصاص به آن حضرت دارد.

کلیدواژه ها:

اقامه عدالت، احیای دین، رجعت، عمران بلاد و تألیف قلوب.

پیشگفتار:

حضرت مهدی علیه السلام دوازدهمین پیشوای معصوم، بنابر نظریه مشهور، سحرگاه پانزدهم شعبان سال ۲۵۵ (هـ ق) در سامراء متولد شد.

او هم نام پیامبر اکرم (ص) - م ح م د - و هم کنیه آن حضرت یعنی ابوالقاسم است. از جمله لقب های او: حجت، قائم، خلف صالح، صاحب الزمان و بقیه الله به شمار می آید اما مشهورترین آن ها مهدی علیه السلام است.

پدر بزرگوارش، حضرت امام حسن عسکری علیه السلام و مادر گرامیش نرجس خاتون است که او را «سوسن»، «ریحانه» و «صقیل» نیز نامیده اند.^(۱)

امام زمان ۷ زمانی تولد یافت که عباسیان حاکم بر سامراء و بغداد، زندگی امام حسن عسکری علیه السلام را کنترل کرده و برای یافتن آخرین حجت الهی و نابودی او سخت می کوشیدند از این رو تولد آن حضرت، بسیار مخفیانه و معجزه آسا صورت گرفت. البته برخی وکلای امام عسکری علیه السلام و شیعیان و خدمتگزاران مطمئنش، از این تولد آگاهی داشتند. مانند محمد بن عثمان عمری، محمد بن اسماعیل بن موسی بن جعفر علیه السلام، حکیمه خاتون دختر امام جواد علیه السلام، ابو علی بن مطهر، عمرو اهوازی و ابو نصر طریف.

حضرت مهدی علیه السلام پس از ولادتش دو بار غایب شد که آن ها را غیبت صغری و غیبت کبری گویند. غیبت صغرای ولی عصر علیه السلام با به شهادت رسیدن امام حسن عسکری در سال ۲۶۰ (هـ ق) آغاز شد و تا سال ۳۲۹ (هـ ق) ادامه یافت.

اسامی و اوصاف و القاب حضرت مهدی (عج)

القاب ائمه اطهار:، از آن جمله القاب امام زمان - عجل الله تعالی فرجه - یکی از راه های مهم شناخت خصایل و فضایل آن حجت های به حق الهی است.

(۱) پیشوایی مهدی، سیره پیشوایان، ص ۶۶۵ - ۶۶۶.

در این نوشته تلاش می شود تا از طریق ارائه توضیح مختصر در مورد برخی از لقب های حضرت بقیه الله علیه السلام، با ابعاد مختلف ویژگی ها و اوصاف آن حضرت از منظر القابی که برای او تعیین شده است بیشتر آشنا شویم.

مرحوم ثقة الاسلام نوری در بیان اسماء شریف امام عصر (عج) با استناد به آیات و روایات و کتب آسمانی پیشین و تعبیرات راویان و تاریخ نگاران، تعداد ۱۸۲ اسم و لقب برای حضرت مهدی علیه السلام ذکر می کنند و مدعی است که در این مقام از استنباط شخصی و استحسان غیر قطعی خودداری نموده است که در غیر این صورت، چندین برابر این اسماء و القاب قابل استخراج از کتب مختلف بود که از آن جمله: «محمد، احمد، عبدالله، محمود، مهدی، برهان، حجت، حامد، خلف صالح، داعی، شریذ، صاحب، غائب، قائم، منتظر و...» می باشد.^(۱)

کنیه های آن حضرت عبارتند از: ابوالقاسم (هم کنیه پیامبر)، ابو عبدالله، ابا صالح که مرحوم نوری ابراهیم، ابوالحسن و ابو تراب را نیز از کنیه های او شمرده است.

در این جا به ذکر پاره ای از عناوین و صفات که در ضمن زیارت های مختلف و ادعیه مربوط به حضرت مهدی علیه السلام به آنها تصریح شده است اشاره می کنیم، با این امید که دقت و تأمل در آنها، ما را با شئون مختلف آن بزرگوار آشنا ساخته و مقاماتی را که غالباً از لسان معصومین در ضمن این دعاها و زیارتها برای امام دوازدهم علیه السلام شمرده شده برایمان روشن تر سازد.

قابل ذکر این که تمام این عناوین و اوصاف بطور خاص در مورد حضرت مهدی علیه السلام وارد گردیده، اگر چه بسیاری از آنها در مورد سایر امامان بزرگوار: نیز می تواند مصداق داشته باشد.

دیگر اینکه، آنچه ذکر میشود نه به ادعای اسم یا لقب آن حضرت، بلکه به عنوان بهره وری از تعبیر موجود در نصوص زیارات و ادعیه، اعم از اینکه واژه ای مفرد یا جمله ای توصیفی باشد.

راجع به حضرت مهدی علیه السلام و اوصاف آن بزرگوار باید بدانیم که شناختن مشخصات آن حضرت از دو جهت اهمیت بخصوص دارد. یکی از نظر تکلیف؛ زیرا شناختن امام شرعاً و عقلاً واجب است و

---

(۱) میرزا حسین نوری طبری، النجم الثاقب: ج ۱، ص ۱۱۲.

به حکم حدیث معروف «مَنْ مَاتَ وَ لَمْ يَعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً»^(۱) «هر کس بمیرد و امام زمان خود را نشناخته باشد، به مرگ جاهلیت مرده است». و دیگر از جهت شناختن دروغ و بطلان دعوی کسانی که به دروغ ادعای مهدویت کرده یا بنمایند. زیرا با ملاحظه این مشخصات، کذب و بطلان دعوی این افراد روشن می شود چون فاقد این صفات و خصائص بوده‌اند.

صفات و مشخصات حضرت مهدی علیه السلام که در احادیث و روایات ذکر شده اند مشخصاتی است که هر کس آنها را در نظر بگیرد هرگز آن حضرت را با افراد دیگر اشتباه نخواهد گرفت و اگر دیده می شود عده ای فریب خورده و ادعای مهدویت را از برخی شیادان پذیرفته اند، به دلیل غفلت یا بی اطلاعی از این مشخصات و خصائص بوده است، و یا آنکه بعضی مشخصات را که خاص حضرت نبوده و وصف عام آن حضرت و دیگران بوده است، وصف خاص او شمرده و صاحبان وصف عام را با صاحب وصف خاص اشتباه کرده اند.

بسیاری هم آگاهانه و به عمد این ادعاها را برای یک سلسله اغراض مادی و سیاسی و حب جاه و ریاست، به ظاهر پذیرفته و ترویج می نمایند. و گرنه خصوصیات و اوصافی که برای آن حضرت بیان شده مشخصاتی است که جز بر آن شخص خاص و موصوف به آن صفات خاص (یعنی امام دوازدهم، یگانه فرزند امام حسن عسکری علیهما السلام) بر احدی از کسانی که ادعای مهدویت کرده اند قابل انطباق نیست و بطلان دعاوی آنها با توجه به این نشانیها و علامات مانند آفتاب، آشکار و هویداست.

---

(۱) علامه مجلسی، بحار الانوار ج ۲۳ ص ۸۹

فصل اول

کلیات

۱-۱ بیان مسأله تحقیق:

بررسی اوصاف خاص حضرت حجت علیه السلام در زیارات و ادعیه.

اوصاف خاص: ویژگیهایی که اختصاص به حضرت حجت علیه السلام داشته و در ایشان تجلی نموده است، که به شرح ذیل می باشد:

- ۱- برانداختن اساس ظلم و عدوان از عالم و گسترش عدل و احسان (اقامه عدالت).
- ۲- تجدید فرائض و سنن آئین اسلام که محو و فراموش گردیده است و برگرداندن حقائق ملت و شریعت مقدس اسلام.
- ۳- احیاء کتاب آسمانی قرآن و حدود آن و مفسر کتاب الهی و آشکار کننده حقائق آن.
- ۴- انتقام گرفتن از دشمنان جدّ بزرگوارش، حسین بن علی علیه السلام.
- ۵- دادخواهی از ظلم و ستم امت بر پیغمبران و اولاد پیغمبران.
- ۶- تألیف قلوب اهل عالم و اصلاح اختلاف و گرفتاریهای آنان و اجتماع مردم بر وحدت کلمه تقوی.
- ۷- در هم شکننده شوکت ستمکاران و متعدیان و صاحب روز فتح و برافرازنده پرچم هدایت جهانیان.
- ۸- محو و نابود ساختن اندیشههای باطل و هواهای نفسانی و قطع نمودن ریشه خدعه های اهل بدعت و ضلالت.
- ۹- قائمیت و صدر نشینی عالم، دارای حد اعلای نیکوکاری و تقوی.
- ۱۰- عمران بلاد.
- ۱۱- رجعت.

۱۲- فرزند پیغمبر ﷺ و فرزند علی مرتضیٰ علیهما السلام و فرزند حضرت خدیجه علیها السلام و فرزند حضرت فاطمه ۳.

نتیجه: حضرت حجت علیها السلام وارث تمام علوم و کمالات انبیاء: و مجمع کلیه اوصافی است که ائمه: دارا بودند و هدف خداوند از خلقت انسان و فرستادن انبیاء و ائمه: و کتب آسمانی این بوده است که برنامه ناتمام ائمه: با ظهور امام عصر علیها السلام و در وجود آن حضرت ظهور و تجلی پیدا کند. و این رساله در صدد آن است که به این سوال اساسی و مهم پاسخ دهد که صفات خاص حضرت حجت استناد به کدام آیات قرآن و روایات و احادیث دارد. و آیا این صفات با تأویل ارتباط دارد یا خیر؟ در صورت ارتباط داشتن، محور تأویلات اینگونه آیات چیست؟

۱-۲ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن:

با اشاره به این روایت نبوی ﷺ که مورد اتفاق همه فرقه ها و مذاهب اسلامی می باشد: «مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِثَّةَ جَاهِلِيَّةٍ» اقتضاء می کند که شیعیان نسبت به امام عصر و زمان خویش معرفت پیدا کنند؛ و علیرغم اشاعه ظلم و ستم و عدم حاکمیت عدالت در اقصی نقاط عالم و... بر اساس مطالب فوق الذکر و تجلی علائم قبل از ظهور با شناخت موضوع و انجام وظایف محوله در این ارتباط زمینه را برای رهایی از ظلمات و وصال به نورانیت و مقاصد الهی فراهم آورند تا بدین وسیله مشمول رحمت و اسعه الهی گردند.

۱-۳ اهداف تحقیق:

هدف تحقیق، شناخت اوصاف خاص حضرت حجت علیها السلام در قالب زیارات و ادعیه می باشد که تا کنون این موضوع کمتر مورد تحقیق و پژوهش قرار گرفته است و با توجه به عطش شدیدی که در دنیای امروز نسبت به معنویت وجود دارد و شیوع مباحث آخر الزمانی و منجی گرایی در غرب و مسئولیت سنگینی که در عصر حاضر بر دوش دوست داران اهل بیت عصمت و طهارت: می باشد،

امید است با استخراج انوار قدسیه حاکم بر زیارات و ادعیه و تکمیل شناخت شیعیان، زمینه طی طریق جهت رهروان واقعی حاصل آید.

۱-۴ سوالات تحقیق :

- ۱- اوصاف خاص حضرت حجت‌العلیّه در زیارات و ادعیه (ندبه، عهد، آل یاسین، صاحب الامر) کدام است؟
- ۲- حضرت حجت‌العلیّه نسبت به سایر ائمه: از چه جایگاه و منزلتی برخوردار است؟
- ۳- آیا این صفات مستند به آیات قرآن و روایات و احادیث است؟

۱-۵ فرضیه ها:

فرضیه ها مشتمل بر پاسخ به سوالات مطرح شده می باشد که به شرح ذیل است:

- ۱- اقامه عدالت.
- ۲- تجدید فرائض و سنن آئین اسلام و احیای کتاب آسمانی قرآن.
- ۳- انتقام گرفتن از دشمنان جد بزرگوارش حسین بن علی علیهما السلام.
- ۴- تألیف قلوب اهل عالم و اجتماع مردم بر وحدت کلمه تقوی.
- ۵- محو و نابود ساختن اندیشه های باطل.
- ۶- عمران بلاد.
- ۷- رجعت.

در این ارتباط لازم به ذکر است که تحقق نهایی تمام این صفات در زمان ظهور امام زمان علیهما السلام می باشد. از این جهت، حضرت نسبت به سایر ائمه: از جایگاه ویژه ای برخوردارند. بطوری که خداوند در سوره نور، آیه ۵۵ می فرماید: (وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لِيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ) و در زیارت صاحب الامر به این مطلب اشاره گردیده است که (السلام علی مهدی الامم و جامع الکلم) درود بر مهدی امت ها و جامع کلمات.